

Verleiding

Het was de ideale mogelijkheid mij er volledig aan over te geven. Na de eerste verpletterende ontmoeting ontstond een ander gevoel: nieuwsgierigheid, nieuwe gezichtshoeken en een langzaam verminderende schroom. Nee, geen afnemend respect, maar het ging vanzelf: de uitstraling die me bij de eerste ontmoeting op eerbiedige afstand hield, werd omgezet in een aantrekkingskracht die me steeds dichterbij deed komen. Na een week trok ik de stoute schoenen aan. Ik probeerde onopvallend om me heen te kijken- waar bevinden zich die mannetjes in uniform- en met een vreemd tintelend gevoel raakte ik hem aan.

Knipperend tegen het felle licht liep ik in euforie door de zonovergoten straten. De aanraking had me gelouterd. Als een ander mens ging ik weer aan het werk in het benauwde donkere theater.

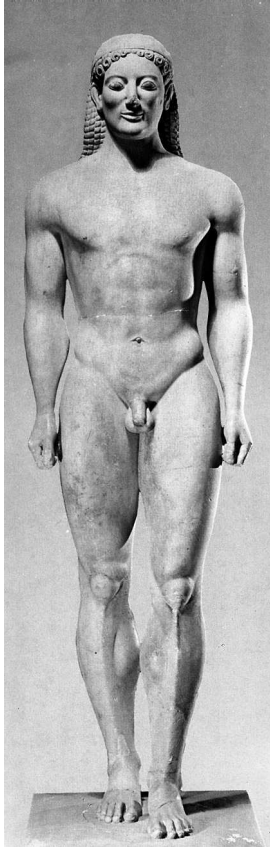
Bij de volgende ontmoeting werd alles anders. De eerst zo ondoorgrondelijke, haast meedogenloze glimlach op het gelaat veranderde enigszins in een uitdrukking van herkenning en de net even voor elkaar geplaatste voeten kregen iets aarzelends, alsof *hij* nu de toenadering zocht. Een schijnbaar onmogelijke overbrugging in tijd en plaats voltrok zich. In al zijn schoonheid, kracht en verbluffende eenvoud stond hij daar kwetsbaar te zijn.

In maart 1995 was ik met Rudi van Dantzig in Athene, waar we werkten aan zijn ballet *Romeo en Julia*. Ik had de schone taak om het inmens monumentale decor, ontworpen voor Amsterdam, om te werken voor het piepkleine ouderwetse theater. Een nauw toneel, bovendien door een stenen muur als achterwand ingeklemd. Een grote monumentale poort in de villa, centraal gelegen in het oorspronkelijke ontwerp kreeg hier de maat van een wachthokje voor een soldaat. Improviseren dus. Hier geen ruim bemeten ateliers voor decors en requisieten, maar een lastig bereikbare kelder, waarvanuit met een lift de decorstukken midden op het toneel boven konden komen. Handig, vooral als er een balletvloer op moet worden getaped, zodat alles in de nauwe coulissen werd gepropt. Dansers moesten in volle vaart door anderen worden opgevangen om zich niet in de decorstukken te boren bij het afgaan. Als je goed keek tijdens de voorstellingen zag je de renaissance muren langs de achterwand licht bewegen en het beroemde balkon(netje) trillen: tussen de stenen achterwand en het decor konden dansers elkaar net met ingetrokken buik passeren bij het wisselen van kant.

Aan personeel was geen gebrek, maar de voertaal was grieks wat de nodige communicatieproblemen met zich meebracht. Toch was ik er in mijn element. In het Muziektheater kun je alleen maar aanwijzingen geven. Hier moest worden aangepoot. Al mijn minitieuw getekende ontwerpen waren wat met losse hand uitgevoerd, zodat er nog genoeg te doen was voor de premiere.

In al de hectiek van die dagen was er toch altijd wel tijd om er even tussenuit te piepen. Dan wandelde ik luxueus in mijn T-shirt door de weldadige zon- maart!- steevast naar het grote museum om me door hem te laten verleiden, 26 eeuwen oud: De Kouros

Na de premiere zat ons werk erop. We huurden een auto voor een tocht van 14 dagen door de Peloponnesos. Een tocht rechtstreeks door de antieke tijd, al dringt de moderne tijd zich nadrukkelijk op: bij het verlaten van Athene richting Delphi, doorkruis je het gebied van Eleusis. Een zeer tot de verbeelding sprekende naam, maar nu een stinkend en borrelend petrochemisch industriegebied, het beeld en de geur bepalend. We lieten de drukte echter al snel achter ons. In het vroege voorjaar is het nog mogelijk om in alle stilte van het ontluikende landschap te genieten en even te vergeten dat alle mooie plekjes weldra door busladingen toeristen zouden worden overspoeld. Na een prachtige doodstille wandeling door Delphi namen we de boot naar het schiereiland. Olijfbomgaarden, sinaasappelbomen en kronkelen-

de weggetjes door het glooiende land leidden ons naar Olympia. Hier stond me een nieuwe verrassing te wachten. Het is eigenaardig hoe groot het verschil is om deze plaatsen, al vele malen gezien op plaatjes, in werkelijkheid te betreden. In Olympia is een prachtige verhouding tussen de ruïnes in de buitenlucht en het nogal recente, zeer heldere museum. Het beeld dat buiten wordt opgeroepen, wordt in het museum op een fantastische manier aangevuld. Bestookt door allerlei indrukken en beelden had ik veel tijd nodig om alles in me op te nemen.

De tempel van Zeus, een ruïne met een platvorm, waaromheen de omgevallen zuilen liggen. Perfect in vorm, alsof ze er zijn neergelegd. Iets uitgerekt, door de fragmentatie met gelijke tussenruimte, vormden ze een schokkende gelijkenis met een beeld dat ik een jaar eerder had voltooid: 'Tegenvoeters'. Binnengekomen stuitte ik op een lange zaal, waarin langs de beide lange wanden de beelden stonden opgesteld, die eens hoog verheven in de timpanen van deze tempel hadden geprikt. Nooit bedoeld om oog in oog te staan met deze beelden, stonden en lagen ze daar hun versteende verhaal te vertellen. Niet eerder had ik de ingehouden theatraliteit gezien, die elk afzonderlijk detail bezat. Een rechtstreekse confrontatie met de beeldhouwer uit de 5de eeuw v. Chr. Ook de reconstructie van de beelden -bij een aardbeving zo'n 20 meter naar beneden gestort- en de ontbrekende delen, leken een direct contact te maken met mijn eigen werk. Op zulke momenten gaan mijn handen jeuken, maar tegelijkertijd heeft het een verpletterende uitwerking op

het besef dat het in deze tijd niet meer mogelijk is om zoveel tijd en aandacht aan zulk werk te besteden. Ik zou tien levens nodig hebben. Onze wereld is zoveel complexer, al zijn de Griekse tragedies, ooit gespeeld in het schitterende theater van Epidauros, dat we bezochten op onze route terug naar Athene, nog steeds een bron van inspiratie van het moderne theater.

Wel, daar zit je dan. Weer terug in het onooglijke Vlissingen. Een hoofd bonkend van indrukken en beelden. In die tijd bezocht ik de watertoren van Oost-Souburg. Een sinds enige tijd betrokken ruimte voor tentoonstellingen door het Bureau Beeldende Kunst Vlissingen. Helemaal boven in de toren bevindt zich een wonder: het waterreservoir is een 9 meter in doorsnee ronde betonnen ruimte. Als toegang is een deuropening gezaagd in de dikke wand, waarbij het reststuk als een opengeslagen deur naar buiten is vastgezet. De magie van deze ruimte zit in verschillende dimensies: het evenwicht wordt op de proef gesteld door de gesloten ronde vorm, waarbij ook de vloerlijn is afgerond. Visueel is er geen vast ijkpunt waar de muur zich precies bevindt. Dit komt ook omdat de muur op onnavolgbare wijze is getekend door de tijd dat er zich water in bevond. Ongeveer 40 jaar kalk- en ijzeroxideafzetting op de muur, geeft een beeld van een wolkerige, oker en oranjeachtige gloed. Het lijkt of

er een soort mist hangt. Bovendien is het niet mogelijk om met elkaar te praten door de ongelimiteerde nagalm.

Hier kwam alles bijelkaar. De beelden van de reis begonnen zich te projecteren in deze wonderschone ruimte en ik besloot dit als decor te gaan gebruiken voor een 30 meter lang verhaal, de omtrek van de ronde muur. Ik fotografeerde volgens een precies systeem de muur, elk negatief iets overlappend in drie verdiepingen. De laagste ring met een kleine strook van de vloer:

het toneel voor de actie. Vervolgens richtte ik in mijn werkplaats een fotostudio in met een specifieke verlichting, gedacht in de ronde ruimte. Het was namelijk niet mogelijk gedurende lange tijd op locatie te werken en bovendien vvoor het op dat moment daarbinnen. De volgende zes weken ontstond de vorm en de inhoud. Eerst een improviserende fase, waarin ik slechts dacht in compositie en vorm. Geen verhaal in directe zin, maar een soort partituur. Elke stand die ik aannam, controlerend in de spiegel, moest op zich van een kwaliteit zijn, dat het een beeld zou kunnen zijn. Naakt, witgeschminkt in een witte ruimte, rende ik eindeloos heen en weer tussen mijn camera, die met telelens op zo'n 15 meter afstand stond, en de opname plaats. De camera moest namelijk na elke opname opnieuw worden gespannen. Elke dag ontwikkelde ik de negatieven en printte ze klein op fotopapier, knipte ze uit en plaatste ze op een lange witte strook papier, die op mijn slaapkamer op de grond lag. Elke combinatie van de los van elkaar gemaakte mannetjes gaf een mogelijkheid tot een verband en na een paar weken van schuiven en schikken met het zich dagelijks uitbreidende materiaal- soms blauw van de kou omdat ik eigenlijk al in bed lag en de kachel al uren uit was- besloot ik een element toe te voegen, die als een rode draad de compositie zou gaan verbinden: de steen. De consequentie van dit besluit maakte de fotosessies fysiek wel een stuk zwaarder, maar gaf het werk meer richting. Bovendien beperkte de 30 kg wegende steen de mogelijkheden en sloot een overdreven theatraaliteit vrijwel uit.

In de oorspronkelijk ronde ruimte bevond zich één ontsnappingsmogelijkheid uit de tredmolen. In mijn versie werd de ronde vorm uitgeklat tot een lange rechte muur, waarin ik besloot de opening links en rechts te laten verschijnen en versperren door een bewaker, een aanschijter, een god? De steen werd de reden, de opdracht van de actie. De steen moest vervoerd worden. Van links naar rechts. Aan de rechterkant aangekomen, worden ze echter weer teruggestuurd. Van de honderden mannetjes mochten slechts 60 een rol spelen op het toneel. De auditie was ten einde. De weken daarop maakte ik de montage van bijna 7 meter met een chirurgemesje en een plakstift en zo ontstond de basis voor een uitwerking in zeefdruk. Feitelijk gezien een tussenprodukt. Zoals ik eerder de oorspronkelijke ruimte fotografeerde, reproduceerde ik elk vakje- 90 in totaal- om later om te zetten in fotografische zeefdruk-sjabloons, een soort grote zwart-wit dia's. Twijfelend over de haalbaarheid van dit project, borg ik de montage voorlopig op.

Eind 1996 kreeg ik een oeuvreprijs. Uitgereikt door de Lions-Club van deze regio. Ik besloot van dit geld een deel van het ontwerp uit te werken in de beoogde zeefdruk. Inmiddels realistischer geworden halveerde ik de levensgrote uitvoering. Dit zou nog steeds een totale lengte van 15 meter betekenen. Ik koos een stuk uit, wat op 1/6 deel uitkwam. Het kostte me ruim twee maanden van lange dagen om het paneel uit te voeren. Hieruit trok ik de conclusie dat een uitvoering van het totaal- ruim een jaar- niet reëel was in deze techniek.

Gertjan Evenhuis

Vlissingen 9 maart 2002

